

Gminny program przeciwdziałania przemocy w rodzinie oraz ochrony ofiar przemocy w rodzinie na lata 2011 - 2013

Gminny Program przeciwdziałania przemocy w rodzinie oraz ochrony ofiar przemocy w rodzinie na lata 2011-2013 został opracowany zgodnie z ustawą o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie z dnia 29 lipca 2005r. oraz w oparciu o ustawę z dnia 12 marca 2004r. o pomocy społecznej, ustawę z dnia 15 lutego 1964r. – Kodeks rodzinny i opiekuńczy, ustawę z dnia 26 października 1982r. o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi a także Strategię Integracji i Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Andrychów na lata 2008 – 2013, Kodeks Karny i Kodeks Postępowania Karnego, Kodeks Pracy, Krajowy Program Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie, Małopolski Program Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie na lata 2007 – 2013.

W procesie opracowania programu korzystano m.in. z dokumentu Małopolskiego Urzędu Wojewódzkiego w Krakowie Wydział Polityki Społecznej pn.: „Małopolskie instytucje wobec przemocy. Cz. I – Zalecenia w zakresie tworzenia lokalnego systemu przeciwdziałania przemocy w rodzinie i postępowania w sytuacji występowania przemocy”.

Diagnoza problemu przemocy w Gminie Andrychów

Definicje Przemoc wg Światowej Organizacji Zdrowia to: *celowe użycie siły fizycznej, zagrażające lub rzeczywiste, przeciwko sobie, komuś innemu lub przeciwko grupie lub społeczności, co powoduje lub jest prawdopodobne, że spowoduje zranienie, fizyczne uszkodzenie, śmierć, ból psychologiczny, zaburzenia w rozwoju lub deprivację.*

Przemoc ma różne oblicza i dzieli się ją na różne kategorie. W zależności od adresata wyróżnia się:

1. Przemoc skierowaną do siebie samego (autoagresja):

- zachowania samobójcze (myśli samobójcze, usiłowanie samobójstwa i samobójstwo dokonane)
- samouszkodzenia.

2. Przemoc interpersonalną, w tym:

- przemoc w rodzinie; najczęściej ma miejsce w domu rodzinnym; stosowana wobec dziecka, partnera (żony, męża, konkubenta/ki) lub osób starszych, i/lub niepełnosprawnych
- przemoc wobec osoby niespokrewnionej, często nieznajomej; najczęściej ma miejsce poza domem; należą tu przypadkowe akty przemocy, gwałty lub przemoc seksualna wobec obcych, przemoc w szkołach, miejscach pracy (mobbing), więzieniach, placówkach opiekuńczych, młodzieżowe akty przemocy.

3. Przemoc grupową, która polega na instrumentalnym użyciu przemocy przez ludzi, którzy identyfikują się jako członkowie pewnej grupy przeciwko innej grupie w celu osiągnięcia celów ekonomicznych, politycznych lub społecznych. Należą tu: ludobójstwo, represje i naruszanie praw człowieka, terroryzm, przestępczość zorganizowana, konflikty zbrojne (wewnątrz państw, między państwami).

Powyższa typologia bierze również pod uwagę naturę przemocy i tak dzieli przemoc na: fizyczną, psychiczną, seksualną, deprywację i zaniedbanie.

Ustawa z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie definiuje **przemoc w rodzinie** jako jednorazowe albo powtarzające się umyślne działanie lub zaniechanie naruszające prawa lub dobra osobiste członka rodziny lub także innej osoby wspólnie zamieszkującej lub gospodarującej; w szczególności narażające te osoby na niebezpieczeństwo utraty życia, zdrowia, naruszające ich godność, nietykalność cielesną, wolność, w tym seksualną, powodujące szkody na ich zdrowiu

fizycznym lub psychicznym, a także wywołujące cierpienia i krzywdy moralne u osób dotkniętych przemocą.

„Przemoc w rodzinie, jest doświadczeniem traumatycznym, którego skutkiem są zarówno bezpośrednie szkody na zdrowiu psychicznym i fizycznym, jak i poważne, długotrwałe problemy ujawniające się w życiu dorosłym, jako konsekwencje przemocy doświadczanej w dzieciństwie”.

Charakterystyka zjawiska przemocy w Gminie Andrychów

W celu zdiagnozowania zjawiska przemocy, w tym przemocy w rodzinie wykorzystano dane Komisariatu Policji w Andrychowie oraz materiały uzyskane w toku wykonywanej pracy przez pracowników Ośrodka Pomocy Społecznej, Koalicji Przeciw Przemocy, Ośrodka Wspierania Rodziny, (wywiady środowiskowe, Niebieska Karta, dzienniki pracy specjalistów, obserwacje).

Do najczęstszych przejawów przemocy w rodzinie na terenie Gminy Andrychów należą: awantury domowe, w tym awantury pod wpływem alkoholu, pobicia, poniżanie i wyzwiska, przemoc ekonomiczna w dużej mierze związana z wydawaniem pieniędzy na alkohol, zaniedbanie, przemoc seksualna. Ofiarami są zwykle współmałżonkowie, dzieci, osoby starsze, niepełnosprawne.

Zjawiskiem dość często występującym w naszej Gminie jest przemoc ekonomiczna wobec osób starszych przejawiająca się odbieraniem im świadczeń rentowych lub emerytalnych, zmuszaniem do zaciągnięcia kredytów i niespłacanie ich.

Dane Komisariatu Policji w Andrychowie

Rok	2007	2008	2009
Ogółem przeprowadzonych interwencji domowych,	1223	1469	1287
w tym dotyczących przemocy w rodzinie (liczba Niebieskich Kart).	31	36	17
Ogółem pokrzywdzonych,	86	88	40
w tym:	36	40	17
- kobiet			
- mężczyzn	8	3	0

- dzieci	41	45	23
Ogółem nietrzeźwych sprawców przemocy	26	29	9

W 2009r. Komisariat Policji w Andrychowie prowadził 46 postępowań dotyczących art. 207 Kodeksu Karnego. 21 z nich zostało zakończonych skierowaniem aktu oskarżenia, w tym 5 przypadków, gdzie założona była Niebieska Karta.

W 2009 roku pracownicy socjalni wypełnili 12 Niebieskich Kart. Ogółem Ośrodek Pomocy Społecznej udzielił pomocy około 94 rodzinom dotkniętym przemocą (426 osób w tych rodzinach) w ramach, której prowadzona była:

- interwencja kryzysowa, w tym udzielenie schronienia w Hostelu,
- praca socjalna,
- poradnictwo specjalistyczne,
- mediacje rodzinne,
- terapia,
- świadczenia pieniężne (zasiłki celowe i okresowe).

W tym samym czasie działająca na terenie Gminy Koalicja Przeciw Przemocy zajmowała się 61 przypadkami przemocy w rodzinie.

W programie Świetlicy Terapeutycznej OWR w 2009r. wzięło udział 8 dzieci z rodzin uwikłanych w przemoc domową.

Wnioski dla praktyki

Przemoc domowa jest zjawiskiem złożonym i wieloaspektowym. Rozpatrywana jest w kilku perspektywach: prawnej, psychologicznej, moralnej, społecznej. W większości zgłoszonych przypadków przemoc współwystępuje z problemem uzależnienia od alkoholu, co potwierdzają też badania zewnętrzne, które wskazują na silne związki pomiędzy piciem alkoholu a stosowaniem przemocy interpersonalnej w ogóle (raport WHO 2006).

Stosowanie przemocy wobec dzieci często wynika z nieznajomości i nieumiejętności stosowania innych, niż przemocowe metod wychowawczych (często osoby

doświadczające przemocy w dzieciństwie są sprawcami przemocy w dorosłym życiu).

Zachowania przemocowe obserwuje się również poza domem rodzinnym – w relacjach sąsiedzkich, szkolnych, pracowniczych, w instytucjach.

Należy również zwrócić uwagę na „*przemoc w sieci*”, na którą w szczególności narażone są dzieci i młodzież.

W związku z powyższym w zakresie przeciwdziałania zjawisku przemocy należy stosować podejście systemowe, interdyscyplinarne i długofalowe.

Zasoby Gminy Andrychów w zakresie przeciwdziałania przemocy - Gminny System Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie oraz Ochrony Ofiar Przemocy w Rodzinie

Gmina Andrychów posiada zasoby kadrowe, instytucjonalne i lokalowe niezbędne do efektywnego przeciwdziałania przemocy:

a) kadrowe:

- osoby z gminy przeszkolone z zakresu przeciwdziałania przemocy w rodzinie – pracownicy socjalni, nauczyciele, pedagodzy szkolni, dzielnicowi, kuratorzy, pielęgniarki środowiskowe, przeszkoleni pracownicy socjalni, wychowawcy Świetlicy Terapeutycznej,
- w każdej szkole na terenie gminy zatrudniony jest pedagog szkolny i/lub psycholog oraz realizowane są Szkolne Programy Profilaktyki zawierające zadania związane z przeciwdziałaniem przemocy,
- w ramach struktury Ośrodka Pomocy Społecznej w budynku przy ul. Metalowców 10 działa **Punkt konsultacyjny** w zakresie przeciwdziałania przemocy oraz **Zespół poradnictwa specjalistycznego** gdzie pracują: prawnik, pedagog, psycholog, instruktor terapii uzależnień, terapeuta i mediatorzy rodzinni.

b) lokalowe:

Do ważnych zasobów lokalowych, w szczególności ze względu na ochronę ofiar przemocy należy **Hostel** funkcjonujący w strukturze OPS, gdzie ofiara przemocy może uzyskać schronienie i pomoc psychologiczną w kryzysie.

W skład Gminnego Systemu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie oraz Ochrony Ofiar Przemocy w Rodzinie wchodzi instytucje i osoby działające na terenie Gminy, wzajemnie ze sobą współpracujące w zakresie przeciwdziałania przemocy: Ośrodek Pomocy Społecznej w Andrychowie, Policja, Straż Miejska, Ośrodek Wspierania Rodziny w tym Świetlica Terapeutyczna, Poradnia Psychologiczno Pedagogiczna, Wojewódzki Szpital Psychiatryczny, Zespół Kuratorów Sądu Rejonowego w Wadowicach, Gminna Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych, Stowarzyszenia.

Od 2003r stałym elementem Gminnego Systemu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie była Koalicja Przeciw Przemocy. Był to **interdyscyplinarny zespół**, w którego skład wchodził pracownicy ww. instytucji, którzy z racji pełnionej funkcji są szczególnie zaangażowani w przeciwdziałanie przemocy. Podczas spotkań Koalicji omawiane były problemy rodzin, niekiedy całych środowisk (np. sąsiedzkich), w których występują przypadki przemocy. Praca ta miała na celu dostosowanie interwencji i działań do rodzaju zdiagnozowanej przemocy, potrzeb i problemów osób dorosłych oraz dzieci uwikłanych w przemoc. Działania Koalicji funkcjonowały jako zespół roboczy (nie był formalnie powołany), prowadzone był przez koordynatora Koalicji a każde spotkanie zespołu były protokołowane.

W maju 2010r. Zarządzeniem Burmistrza Andrychowa została formalnie powołana Gminna Koalicja Przeciw Przemocy oraz określone zostały zasady jej działania. Dotychczasowy skład oraz podejmowane działania zostały zatem sformalizowane. Nowelizacja ustawy o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie spowodowała, iż w październiku 2010r. została podjęta Uchwała Rady Miejskiej w Andrychowie w sprawie trybu i sposobu powoływania i odwoływania członków Gminnego Zespołu

Interdyscyplinarnego - Koalicja Przeciw Przemocy w Andrychowie oraz szczegółowych warunków jego funkcjonowania.

W Gminie realizuje się procedurę Niebieskiej Karty.

Część programowa

Program jest skierowany do ogółu mieszkańców Gminy Andrychów, w tym szczególnie do tych, którzy są uwikłani w przemoc jako: ofiara, sprawca przemocy lub świadek przemocy.

Cele Główne Programu :

1. Ograniczenie rozmiarów zjawiska przemocy w rodzinie.
2. Rozwijanie i usprawnianie interdyscyplinarnego systemu interwencji i ochrony ofiar przemocy w rodzinie - podniesienie skuteczności interwencji wobec problemu przemocy.
3. Rozwój specjalistycznej oferty pomocowej dla rodzin uwikłanych w przemoc.
4. Doskonalenie działalności **Gminnego Systemu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie oraz Ochrony Ofiar Przemocy w Rodzinie.**
5. Zmiana postaw społecznych wobec zjawiska przemocy – podniesienie poziomu wiedzy, rozwijanie empatii, odpowiedzialności i kompetencji społecznych wobec problemu przemocy.

Zadania i instytucje odpowiedzialne za ich realizację

Zadania	Instytucja/e odpowiedzialna za realizację zadania
1. Powołanie Gminnego Zespołu Interdyscyplinarnego ds. przeciwdziałania przemocy w rodzinie (Koalicja Przeciw Przemocy)	Burmistrz Andrychowa
2. Wdrażanie procedury „Niebieskiej Karty” w szczególności w pracy Policji i Ośrodka Pomocy Społecznej – interwencja i monitoring w rodzinach uwikłanych w przemoc.	Policja, Ośrodek Pomocy Społecznej, GKRPA, placówki oświatowe, placówki służby zdrowia

3. Utworzenie i prowadzenie punktu informacji i wsparcia dla osób dotkniętych przemocą w rodzinie.	Ośrodek Pomocy Społecznej
4. Prowadzenie pracy socjalnej i poradnictwa specjalistycznego dla rodzin dotkniętych przemocą (Zespół poradnictwa specjalistycznego: psycholog, pedagog, prawnik, pracownik socjalny, konsultant ds. osób niepełnosprawnych, terapeuta itp.).	Ośrodek Pomocy Społecznej
5. Prowadzenie Gminnego Ośrodka Wsparcia tzw. Hostelu dla ofiar przemocy – zapewniającego schronienie, bezpieczeństwo, wsparcie emocjonalne, dostarczającego informacji o przysługujących prawach, instytucjach pomagających rodzinom uwikłanym w przemoc, możliwościach uzyskania wsparcia oraz motywowanie do podjęcia działań na rzecz przerwania przemocy.	Ośrodek Pomocy Społecznej, Ośrodek Wspierania Rodziny
6. Prowadzenie grup wsparcia dla ofiar przemocy. Socjoterapia dzieci i młodzieży. Terapia indywidualna i rodzinna.	Ośrodek Pomocy Społecznej Ośrodek Wspierania Rodziny Poradnia Psychologiczno- Pedagogiczna
7. Działalność informacyjna - udostępnianie do publicznej wiadomości informatorów o instytucjach udzielających pomocy w sytuacjach doświadczania przemocy.	Ośrodek Pomocy Społecznej we współpracy z innymi instytucjami, szkołami, lokalnymi mediami, organizacjami pozarządowymi, GKRPA, placówki oświatowe
8. Realizacja strategii interwencyjnych kierowanych do sprawców przemocy w rodzinie, zgodnie z obowiązującymi procedurami.	Przewodniczący Zespołu Interdyscyplinarnego - Koalicji Przeciw Przemocy
9. Wdrażanie programów pracy ze sprawcami przemocy – prowadzenie oddziaływań korekcyjno-edukacyjnych oraz grup terapeutycznych.	Ośrodek Pomocy Społecznej
10. Wzmacnianie zasobów Gminy w zakresie realizacji niniejszego programu: – szkolenie pracowników instytucji i służb w zakresie rozpoznawania i interwencji w sytuacji przemocy domowej, – szkolenie i podnoszenie kwalifikacji kadry specjalistów do pracy z rodziną – wdrażanie innowacyjnych form pomocy	Ośrodek Pomocy Społecznej we współpracy z instytucjami gminnymi, organizacjami pozarządowymi, samorządem powiatowym i innymi partnerami działającymi ponadlokalnie

<p>rodzynie z problemem przemocy</p> <ul style="list-style-type: none"> – finansowanie superwizji pracy specjalistów – podnoszenie kompetencji członków Gminnego Zespołu Interdyscyplinarnego - Koalicja Przeciw Przemocy oraz osób działających w obszarze przeciwdziałania przemocy poprzez udział w szkoleniach, konferencjach, wymianach – rozwój zasobów lokalowych potrzebnych w zakresie realizacji Programu (mieszkania chronione, ośrodki wsparcia) 	
<p>11. Profilaktyka społeczna w zakresie przemocy:</p> <ul style="list-style-type: none"> – prowadzenie działań psychoedukacyjnych na terenie gminy w zakresie zjawiska przemocy i radzenia sobie z nim przy współpracy ze szkołami, lokalnymi mediami, kościołem, służbą zdrowia, – promowanie i rozwijanie umiejętności stosowania przez rodziców metod wychowania bez przemocy (w ramach współpracy ze szkołami oraz przedszkolami - organizacja grup psychoedukacyjnych w szczególności dla rodziców z grup ryzyka), – podnoszenie wrażliwości społecznej wobec przemocy w rodzinie przy równoczesnym podnoszeniu kompetencji w radzeniu sobie z przemocą (treningi, szkolenia) – działalność wolontaryjna, – edukacja medialna (audycje radiowe, publikacje, itp.). 	<p>Ośrodek Pomocy Społecznej we współpracy z: Ośrodkiem Wspierania Rodziny, Poradnią Psychologiczno-Pedagogiczną, samorządem powiatowym, Powiatowym Centrum Pomocy Rodzinie w Wadowicach pedagogami szkolnymi, lekarzami, lokalnymi mediami, parafiami, ośrodkami kultury, stowarzyszeniami</p>

Realizacja Gminnego programu przeciwdziałania przemocy w rodzinie i ochrony ofiar przemocy w rodzinie

Realizatorem programu jest Ośrodek Pomocy Społecznej w Andrychowie. Za realizację poszczególnych zadań odpowiedzialne są instytucje i organizacje wchodzące w skład Gminnego Systemu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie zgodnie z ich kompetencjami i przeznaczeniem.

Ewaluacja

Program będzie ewaluowany poprzez systematyczną sprawozdawczość (co najmniej 1 raz w roku) dokonywaną w ramach wszystkich elementów systemu. Podstawowymi wskaźnikami służącymi do ewaluacji programu są:

- Liczba Niebieskich Kart
- ilość interwencji, udzielonych porad, konsultacji, osób korzystających z GOW, ilość osób, które wzięły udział w programie dla sprawców przemocy,
- ilość i rodzaj przeprowadzonych działań profilaktycznych.

Budżet programu

Realizacja programu finansowana będzie ze środków własnych Gminy Andrychów, dotacji oraz ze środków pozabudżetowych pozyskanych z innych źródeł.

Program realizowany będzie od dnia jego uchwalenia do 31 grudnia 2013 roku.